

İnsan ve Toplum Bilimleri Akademisi Dergisi
Journal of Humanities and Social Sciences Academy

İ N T O B A

www.intoba.org

VOLUME 5 / ISSUE 2 / DECEMBER 2025

Cilt 5 / Sayı 2 / Aralık 2025

ISSN: 2791-6766

İ N T O B A

Uluslararası Hakemli Dergi
International Peer-Reviewed Journal

Bilim, insanlığın en değerli mirasıdır.

İNTOBA

Science is the most valuable heritage of humanity.

JHSSA

ISSN: 2791-6766

DERGİ BİLGİSİ

PUBLICATION INFORMATION

İNTOBA

İNTOBA

İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi
Uluslararası Hakemli Dergi
Cilt 5, Sayı 2 – Aralık 2025
ISSN: 2791-6766

JHSSA

Journal of Humanities and Social Sciences Academy
International Peer-Reviewed Journal
Volume 5, Issue 2 – December 2025
ISSN: 2791-6766

Bu dergideki tüm makaleler turnitin programında taranmıştır.
All articles in this journal have been scanned in the turnitin programme.

***

Yayımlanan makalelerde Araştırma ve Yayın Etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)'un Editör ve Yazarlar için yayımlanmış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.

***

Research and Publication Ethics have been respected in the published articles; the international standards published by COPE (Committee on Publication Ethics) for Editors and Authors have been taken into consideration.

DİZİNLER VE VERİTABANLARI | INDEXING AND ABSTRACTING

ERIHPLUS

Türkeğitimindeksi – TEİ

Asos İndeks

İndex Copernicus

Yılda iki kez, Haziran ve Aralık aylarında yayınlanmakta olup, her bir sayı, alanında uzman (Doktor, Doçent, Profesör) hakemler tarafından titizlikle değerlendirilen özgün çalışmaları içermektedir.

İNTOBA, sosyal bilimler, eğitim bilimleri, kültür-sanat ve dil alanlarında özgün ve nitelikli bilimsel çalışmaları uluslararası bir platformda paylaşmayı amaçlayan, çift-kör hakemli, açık erişimli bir dergidir. Dergimiz, disiplinlerarası bir yaklaşımla, bu alanlardaki güncel tartışmalara, araştırmalara ve uygulamalara yer vermektedir.

*It is published twice a year, in **June** and **December**, and each issue contains original studies that are meticulously evaluated by expert referees (Doctor, Associate Professor, Professor).*

INTOBA is a double-blind peer-reviewed, open access journal that aims to share original and qualified scientific studies in the fields of social sciences, educational sciences, culture-arts and language on an international platform. With an interdisciplinary approach, our journal includes current discussions, research and applications in these fields..

CİLT | VOLUME 5 / SAYI | ISSUE 2 / ARALIK | DECEMBER 2025

YAYIN DİLİ / PUBLICATION LANGUAGE

Türkçe - English

Ücretsiz | Free of Charge

İMTYAZ SAHİBİ - YAYINCI | PROPRIETOR - PUBLISHER
Assist. Prof. Dr. Mehmet Nuri ŞANDA – Ardahan University

TASARIM | DESIGN
Oresoft Yazılım Ltd. Şti.

YÖNETİM YERİ VE YAZIŞMA ADRESİ MANAGEMENT CENTER AND COMMUNICATION

www.intoba.org

info@intoba.org

intobadergisi@gmail.com

Sırrı Çelik Bulvarı No: 4 Kat: 9/124 Çekmeköy / İstanbul / Türkiye

İNTOBA'da yer alan makalelerdeki görüşler, bu görüşlerden doğabilecek hukuki ve cezai sorumluluklar, varsa yazım eksiklikleri ve hataları makale sahiplerine ait olup İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi'ni - İNTOBA'yı bağlamaz.

Bu dergide yayımlanan eserlerin telif hakları yazarlarına aittir. Bu nedenle İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi (İNTOBA) yazarlardan hakem değerlendirme ücreti talep etmez ve makalesi yayımlanan yazarlara ödeme yapmaz. Makaleler, Creative Commons Atıf-Gayriticari 4.0 (CC BY-NC) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. Lütfen yazar ile iletişime geçmek için iletişim bilgilerinin yer aldığı eserin ilk sayfasına bakınız.

The opinions in the articles in INTOBA, the legal and criminal responsibilities that may arise from these opinions, and the spelling deficiencies and errors, if any, belong to the article owners and do not bind the Journal of Humanities and Social Sciences Academy - INTOBA.

The copyrights of the works published in this journal belong to their authors. For this reason, the Journal of Humanities and Social Sciences Academy - INTOBA does not demand a peer review fee from the authors and does not pay the authors whose articles are published. Articles are licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 (CC BY-NC) International Licence. Please see the first page of the manuscript for contact information to contact the author.

DERGİ BİLGİSİ

PUBLICATION
INFORMATION

İNTOBA

EDİTÖR KURULU

BOARD OF EDITORS

İNTOBA

BAŞ EDİTÖR | EDITOR IN CHIEF

Emeritus Prof. Peter Benjamin Golden *Rutgers, The State University of New Jersey - USA*

EDİTÖR | EDITOR

Prof. Dr. Elçin İbrahimov *Karabakh University - Xankendi - Azerbaijan*

Assist. Prof. Dr. Fasih Dinç *Ardahan University - Ardahan - Türkiye*

İNGİLİZCE DİL EDİTÖRLERİ | ENGLISH LANGUAGE EDITORS

Assoc. Prof. Dr. Fatma Köprülü *Near East University - Nicosia - TRNC (Cyprus)*

Assist. Prof. Dr. Bashir Saade *University of Stirling - Scotland - United Kingdom (UK)*

Dr. Üstün Yüksel *Independent Researcher - Kayseri - Türkiye*

Science Expert. Zeynep Sav *Republic of Turkey Ministry of National Education - Ankara - Türkiye*

TÜRKÇE DİL EDİTÖRLERİ | TURKISH LANGUAGE EDITORS

Assist. Prof. Dr. Yasemin Çürük *Dogus University - İstanbul - Türkiye*

Assist. Prof. Dr. Hatice Veli *Istanbul Gelisim University - İstanbul - Türkiye*

ALAN EDİTÖRLERİ | AREA EDITORS

ANTROPOLOJİ

Prof. Dr. Antonella Minelli *University of Molise - Molise - Italy*

ÇEVİRİ BİLİM, DİL BİLİM, FİLOLOJİ

Prof. Dr. Natalia Luchianciuc *B.P. Hasdeu State University - Cahul - Republic of Moldova*

Assoc. Prof. Dr. Jozef Stefcik *University of Economics in Bratislava - Bratislava - Slovakia*

EDEBİYAT VE KÜLTÜREL MİRAS

Assist. Prof. Dr. Sandra Guglielmi *University of Molise - Molise - Italy*

EĞİTİM BİLİMLERİ VE PEDAGOJİ

Prof. Dr. Kulash Mamirova *Kazakh National Women's Teacher Training Univ. Kazakhstan*

MÜZİK - SANAT

Prof. Dr. Katarina Eric *University of Kragujevac - Kragujevac - Serbia*

TARİH

Assoc. Prof. Dr. Alev Duran *İstanbul Aydın Üniversitesi - İstanbul - Türkiye*

PSİKOLOJİ

Prof. Dr. Rejep Rejepov *Cyprus Aydin University - Kyrenia - TRNC (Cyprus)*

SOSYAL BİLİMLER

Assist. Prof. Dr. Yaroslav Pylypchuk *National Pedagogical Dragomanov University - Kyiv, Ukraine*

SOSYOLOJİ

Assist. Prof. Dr. Kateryna Bannikova *Kharkiv University of Humanities - Kharkiv - Ukraine*

BİLİM KURULU

BOARD OF SCIENCE

İNTOBA

BİLİM KURULU | SCIENCE BOARD

Prof. Dr. Şerife Yorulmaz	<i>Mersin University - Mersin – Türkiye</i>	
Prof. Dr. Hasan Yürek	<i>Mersin University - Mersin – Türkiye</i>	
Prof. Dr. Martin Stokes	<i>King's College London University – London – İngiltere</i>	
Prof. Dr. Rabije Murati	<i>University of Tetovo – Tetova – Republic of North Macedonia</i>	
Prof. Dr. Selahattin Avşaroğlu	<i>Necmettin Erbakan University – Konya – Türkiye</i>	
Prof. Dr. Mirzana Pasic-Kodric	<i>International University of Sarajevo – Bosnia and Herzegovina</i>	
Prof. Dr. Nazife Aydınöğlü	<i>International Final University – Kyrenia – TRNC (Cyprus)</i>	
Prof. Dr. Leila Mingazova	<i>Kazan Federal University – Kazan – Russian Federation</i>	
Prof. Dr. Kateryna G. Mykhaylyova	<i>Kharkiv University of Humanities – Kharkiv – Ukraine</i>	
Prof. Dr. Nadiia Stezhko	<i>Kyiv National Economic University – Kyiv – Ukraine</i>	
Prof. Dr. Selahattin Döğüş	<i>Kahramanmaraş Sütçü İmam University – K.Maraş – Türkiye</i>	
Prof. Dr. Cıldız Urmanbetova	<i>Kyrgyzstan-Turkey Manas University - Bishkek - Kyrgyzstan</i>	
Prof. Dr. Amina Siljak-Jesenkovic	<i>Orijentalni institut Univerziteta u Sarajevu – Bosnia and Herzegovina</i>	
Prof. Dr. Lütviyye Asgerzade	<i>Azerbaijan National Academy of Sciences - Baku - Azerbaijan</i>	
Assoc. Prof. Dr. İbrahim Bozkurt	<i>Mersin University - Mersin – Türkiye</i>	
Assoc. Prof. Dr. Artea Panajotovic	<i>Alfa BK University - Belgrade - Serbia</i>	
Assoc. Prof. Dr. Jolita Dudaite	<i>Mykolas Romeris University - Vilnius - Lithuania</i>	
Assoc. Prof. Dr. Richard Szanto	<i>University of Szeged - Szeged - Hungary</i>	
Assoc. Prof. Dr. Saida Quliyeva	<i>Baku State University - Baku - Azerbaijan</i>	
Assoc. Prof. Dr. Dragica Zugic	<i>University of Donja Gorica - Podgorica - Montenegro</i>	
Assoc. Prof. Dr. Shahnoza Nazarova	<i>Academy of Sciences of Uzbekistan - Uzbekistan</i>	
Assoc. Prof. Gabriela Dubcova	<i>University of Economics in Bratislava – Bratislava – Slovakia</i>	
Assist. Prof. Dr. Girayalp Karakuş	<i>Amasya University - Turkey</i>	
Assist. Prof. Dr. Raziikhan Abdieva	<i>Kyrgyzstan-Turkey Manas University - Bishkek - Kyrgyzstan</i>	
Assist. Prof. Dr. Radka Stolarikova	<i>Czech University of Life Sciences Prague – Czech Republic</i>	

HAKEM LİSTESİ

LIST OF REFEREES

İNTOBA

HAKEM LİSTESİ | LIST OF REVIEWERS

Prof. Dr. Süleyman Kaan Yalçın	<i>Fırat University - Elazığ – Türkiye</i>
Prof. Dr. Azizağa Necefzade	<i>Karabakh University – Hankendi – Azerbaijan</i>
Prof. Dr. Yılmaz Karadeniz	<i>Amasya University - Amasya – Türkiye</i>
Prof. Dr. Faride Allahverdiyeva	<i>Azerbaijan University of Languages - Baku – Azerbaijan</i>
Prof. Dr. Mehmet Emin Usta	<i>Sakarya University - Sakarya – Türkiye</i>
Assoc. Prof. Dr. Aytən Qurbanova	<i>Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası - Baku – Azerbaijan</i>
Assoc. Prof. Dr. Hatice Gedik	<i>Aksaray University - Aksaray - Türkiye</i>
Dr. Çiğdem Duman	<i>Tarsus University - Mersin – Türkiye</i>
Dr. Hasan Gürkan	<i>Toros University – Mersin – Türkiye</i>

DERGİ HAKKINDA

ABOUT THE JOURNAL

İNTOBA

İNTOBA

İNTOBA, Uluslararası, çift kör hakemli, akademik, açık erişimli bir dergidir. İNTOBA Azerbaycan, Amerika Birleşik Devletleri, Bosna Hersek, İngiltere, İtalya, Kazakistan, Kırgızistan, KKTC. (Kıbrıs), Litvanya, Macaristan, Makedonya, Karadağ, Özbekistan, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovakya, Türkiye ve Ukrayna'dan farklı disiplinlere mensup akademisyenleri bir araya getirmiştir.

AMAÇ

İNTOBA – İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi (Journal of Humanities and Social Sciences Academy), eleştirel bakış açılarını teşvik eden dergi, farklı disiplinlere mensup bilim insanlarının bilimsel niteliği yüksek çalışmalarını yayınlamaya alanındaki bilgi birikimine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

KAPSAM

İNTOBA – İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi Antropoloji, Çeviri Bilim, Dilbilim, Filoloji, Edebiyat ve Kültürel Miras, Eğitim Bilimleri ve Pedagoji, Müzik, Sanat, Psikoloji, Sosyal Bilimler, Sosyoloji, Uluslararası İlişkiler alanlarında yapılan özgün ve nitelikli bilimsel çalışmaları uluslararası bir platformda paylaşmayı amaçlayan, çift-kör hakemli, açık erişimli bir dergidir.

Yayımlanma Ayları

İNTOBA, **Haziran – Aralık**'ta yayımlanır.

AÇIK ERİŞİM

İNTOBA – İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi, bilimsel çalışmaların ilerleyebilmesi için BOAI - Budapeşte Açık Erişim Bildirgesi'nde yer alan, hakemli dergi literatürünün açık erişimli olması girişimini destekler ve yayımlanan tüm yazıları herkesin okuyabileceği ve indirebileceği bir ortamda ücretsiz olarak sunar. İNTOBA – İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi, editörler kurulu, yayın kurulu, danışma kurulu, yazarları ve hakemleri "Yayın Etiği Komitesi (Committee on Publication Ethics, COPE)" ve "Açık Erişim Dergiler Dizini (Directory of Open Access Journals, DOAJ)" gibi kuruluşlar tarafından belirlenmiş "Akademik Yayıncılıkta Şeffaflık İlkeleri ve En İyi Uygulamalar"a bağlı kalarak, akademik ve etik standartlarla uyumlu bir şekilde yayıncılıkta yanlış uygulamaların önüne geçmeyi taahhüt eder.

INTOBA

INTOBA is an international, double-blind peer-reviewed, academic, open-access journal. INTOBA has brought together academics from various disciplines from Azerbaijan, the United States of America, Bosnia and Herzegovina, England, Italy, Kazakhstan, Kyrgyzstan, TRNC (Cyprus), Lithuania, Hungary, Macedonia, Montenegro, Uzbekistan, the Russian Federation, Serbia, Slovakia, Turkey, and Ukraine.

AIM

INTOBA – Journal of Humanities and Social Sciences Academy, a journal that promotes critical perspectives, aims to contribute to the body of knowledge in its field by publishing high-quality scientific works of researchers from various disciplines.

SCOPE

INTOBA – Journal of Humanities and Social Sciences Academy is a double-blind peer-reviewed, open-access journal that aims to share original and high-quality scientific studies in the fields of Anthropology, Translation Studies, Linguistics, Philology, Literature and Cultural Heritage, Educational Sciences and Pedagogy, Music, Art, Psychology, Social Sciences, Sociology, and International Relations on an international platform.

Publication Months

*INTOBA is published in **June and December**.*

OPEN ACCESS POLICY

INTOBA – Journal of Humanities and Social Sciences Academy supports the initiative for open access to peer-reviewed journal literature, as stated in the BOAI - Budapest Open Access Initiative, for the advancement of scholarly work, and provides all published articles free of charge in an environment where everyone can read and download them. INTOBA – Journal of Humanities and Social Sciences Academy, its editorial board, publication board, advisory board, authors, and reviewers are committed to preventing malpractice in publishing in accordance with academic and ethical standards by adhering to the "Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing" determined by organizations such as the "Committee on Publication Ethics (COPE)" and the "Directory of Open Access Journals (DOAJ)".

DERGİ HAKKINDA

ABOUT THE JOURNAL

İNTOBA

ARŞİV POLİTİKASI

İNTOBA – İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi (Journal of Humanities and Social Sciences Academy)'de yayımlanan tüm çalışmalar derginin kendi web sitesinde yazar ve araştırmacıların faydalanması amacıyla arşivlenmektedir. Dergide yayımlanan tüm makalelere ait üst veriler ve tam metinler XML ve .pdf formatında 3. parti bulut bir sunucuda erişime kapalı bir şekilde saklanmaktadır. ZENODO aracılığıyla tüm makaleler (.pdf) formatında ZENODO sunucularında saklanmakta ve makaleye verilen doi numaralarıyla erişime sunulmaktadır. Dergide yayımlanan tüm makaleler Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Milli Kütüphane bünyesindeki EYDES SİSTEMİ'ne yüklenmekte ve orada depolanmaktadır.
<https://www.millikutuphane.gov.tr/page/eydes>

ARCHIVE POLICY

All works published in INTOBA – Journal of Humanities and Social Sciences Academy are archived on the journal's own website for the benefit of authors and researchers. All metadata and full texts of articles published in the journal are stored in XML and .pdf formats on a closed-access, third-party cloud server. Through ZENODO, all articles (.pdf) are stored on ZENODO servers and made accessible with the doi numbers assigned to the articles. All articles published in the journal are uploaded to the EYDES SYSTEM within the National Library affiliated with the Ministry of Culture and Tourism of the Republic of Turkey and stored there:
<https://www.millikutuphane.gov.tr/page/eydes>

DOI KULLANIMI

DOI, alıntılama yapmak ve elektronik dokümanlara bağlantı vermek için kullanılmaktadır. DOI, elektronik yayımlamanın başlangıcında yayımcı tarafından belgelere atanan, alfa-nümerik şeritlerden oluşur ve benzersizdir. Atanan DOI hiçbir şekilde değişmez. Bu sebeple, bir dokümandan alıntılama yapmak için uygun bir araçtır. İNTOBA (ISSN: 2791-6766), yazarlara, bir makalenin kendi kendine arşivleme (yazarın kişisel web sitesi) ve yayınlandıktan sonra kurumsal bir havuzda arşivleme için bir makalenin (yayıncı pdf) nihai yayınlanmış sürümünün kullanılmasına izin verir.

DOI USAGE

DOI can be used for citation and linking to electronic documents. DOI consists of unique alphanumeric strings assigned to documents by the publisher at the beginning of electronic publication. The assigned DOI never changes. Therefore, it is a suitable tool for citing a document.

İNTOBA (ISSN: 2791-6766) allows authors to use the final published version of an article (publisher pdf) for self-archiving (author's personal website) and archiving in an institutional repository after publication.

İNTİHAL POLİTİKASI

İNTOBA'ya gönderilen tüm çalışmalar Turnitin İntihal Tespit Programı ile taranmaktadır. Makalelerin intihal (benzerlik) oranı en fazla % 20 olmalıdır. Bu oranı geçen makaleler reddedilerek yazar(lar)ına iade edilir. Raporda makalelerin tek bir kaynağa benzeşim oranı %10 ve üzeri olamaz. Benzerlik oranı %20'in altında olsa da sorun görülen makalelerin değerlendirme süreci sonlandırılır. Tezden üretilen makalelerde benzerlik oranı % 30'u geçemez.

PLAGIARISM POLICY

All submissions sent to INTOBA are scanned with the Turnitin Plagiarism Detection Program. The plagiarism (similarity) rate of articles must be a maximum of 20%. Articles exceeding this rate are rejected and returned to the author(s). In the report, the similarity rate of articles to a single source cannot be 10% or higher. Even if the similarity rate is below 20%, the evaluation process of articles with identified issues is terminated. For articles derived from theses, the similarity rate cannot exceed 30%.

DERGİ HAKKINDA

ABOUT THE JOURNAL

İNTOBA

ETİK İLKELER VE YAYIN POLİTİKASI

ETHICAL PRINCIPLES AND PUBLICATION POLICY

İNTOBA - İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi (Journal of Humanities and Social Sciences Academy), Committee on Publication Ethics (COPE), ICMJE (International Committee of Medical Journal Editors) yayın etiği ilkelerini benimsemiştir. Directory of Open Access Journals (DOAJ) ve Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönetmeliği tarafından yayınlanan Ulusal ve Uluslararası Etik Yayıncılık İlkeleri'ni benimsemiştir.

Editör ve Bilim / Yayın Kurulu Üyelerinin Dergide Makale Yayınlama Politikası:

- Derginin içeriğinin çeşitliliğini korumak ve diğer yazarlara daha fazla fırsat tanımak amacıyla derginin yayıncısı, baş editörü, editörleri, alan editörleri, yayın ve bilim kurulu üyeleri dergiye yayınlanmak üzere her yıl en fazla 1 (bir) makale gönderebilir.
- Her sayıda, dergi yönetiminden en fazla 2 (iki) kişinin makalesi yayınlanabilir. Daha fazlası yayınlanamaz.

DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Ön Değerlendirme Süresi: Ön değerlendirme süreci 15 gün içinde tamamlanmaktadır. Ön değerlendirme sürecinden başarıyla geçen makaleler için hakem süreci başlatılmaktadır.

Çift Kör Hakem Süreci: Dergimiz çift kör hakem süreci yürütmektedir. Hakemlerin yazarlarla aynı kurumdan olmamalarına özen gösterilmektedir. Hakemlerin isimleri titizlikle saklanmakta ve hiçbir şekilde açıklanmamaktadır.

Hakem Ataması ve Karar: Makalenin alanına göre ilk aşamada iki hakem tayin edilmektedir. Gelen raporlar doğrultusunda editör incelemesini yapmakta ve bir karara varmaktadır. Editör gerekli görürse ilave hakem görüşüne başvurabilmektedir. Bir ret ve bir majör/minör revizyon veya kabul kararı verilmesi halinde editör üçüncü bir hakem görüşüne gerek duymadan kendi değerlendirmesini yaparak makale hakkında karar alabilir.

MAKALE YAZIM KURALLARI

Dergimiz gönderilen makaleler APA 6 referans formatına uygun hazırlanmalıdır. Yayımlanmak üzere gönderilecek bilimsel çalışmaların EASE (European Association of Science Editors) ilkelerindeki esaslar (Başlık, Yazar Listesi, Özet, Anahtar Kelimeler, Giriş, Yöntem, Bulgular ve Sonuç) dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

INTOBA - Journal of Humanities and Social Sciences Academy has adopted the publication ethics principles of the Committee on Publication Ethics (COPE) and ICMJE (International Committee of Medical Journal Editors). It has adopted the National and International Ethical Publishing Principles published by the Directory of Open Access Journals (DOAJ) and the Council of Higher Education Scientific Research and Publication Ethics Directive.

Policy on the Publication of Articles by Editors and Science/Publication Board Members in the Journal:

- To maintain the diversity of the journal's content and provide more opportunities for other authors, the journal's publisher, editor-in-chief, editors, field editors, and members of the publication and science boards can submit a maximum of 1 (one) article each year for publication in the journal.
- In each issue, a maximum of 2 (two) articles from the journal management can be published. More than this cannot be published.

EVALUATION PROCESS

Preliminary Evaluation Period: The preliminary evaluation process is completed within 15 days. For articles that successfully pass the preliminary evaluation process, the refereeing process is initiated.

Double-Blind Peer Review Process: Our journal employs a double-blind peer review process. Care is taken to ensure that the referees are not from the same institution as the authors. The names of the referees are meticulously kept confidential and are not disclosed in any way.

Referee Assignment and Decision: In the initial stage, two referees are assigned according to the field of the article. Based on the received reports, the editor conducts a review and makes a decision. If the editor deems it necessary, they may consult an additional referee. If one rejection and one major/minor revision or acceptance decision are received, the editor can make a decision about the article based on their own evaluation without needing a third referee's opinion.

ARTICLE WRITING GUIDELINES

Articles submitted to our journal must be prepared in accordance with the APA 6 reference format. Scientific works submitted for publication should be prepared taking into account the principles in the EASE (European Association of Science Editors) guidelines (Title, List of Authors, Abstract, Keywords, Introduction, Method, Findings, and Conclusion).

DERGİ HAKKINDA

ABOUT THE JOURNAL

İNTOBA

MAKALENİN SAYFA TASARIMI

- Makalenin tümü Cambria yazı fontu ile A4 kağıt boyutunda yazılmalıdır.
- Sayfa yapısı olarak sağ, sol, alt ve üst kısımlardan 2,54 cm kenar boşluğu bırakılmalıdır.
- Satır aralıkları 1,15 cm şeklinde ayarlanmalıdır.
- Kapak sayfasındaki Türkçe ana başlık 11 punto, koyu ve büyük harfle; İngilizce ana başlık 11 punto, koyu, küçük harfle; özet abstract ve künyede kullanılan yazılarda 8 punto kullanılmalıdır.
- Makalenin iç bölümlerinde tüm yazılar 11 punto ile yazılmalıdır.
- Tablo, harita, fotoğraf, şekillerin başlık, içerik ve altında verilen kaynakları iki yana yaslı ve 10 punto ile yazılmalıdır.
- Sayfa en altında verilen dipnotlar da 10 punto ile yazılmalıdır.
- Paragraflar başında girinti bırakılmamalıdır.
- Paragraflar öncesi ve sonrasında 6nk boşluk bırakılmalıdır.
- Yazılarda ve kısaltmalarda Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'na uyulmalıdır.
- Dergimizin Türkçe ve İngilizce "Örnek Makale Yazım Şablonu"na web sitemizdeki Formlar menüsünden ulaşabilirsiniz.

ARTICLE PAGE DESIGN

- The entire article must be written in Cambria font on A4 paper size.
- A margin of 2.54 cm should be left on the right, left, bottom, and top sides as the page layout.
- Line spacing should be set to 1.15 cm.
- The Turkish main title on the cover page should be 11 points, bold, and in uppercase letters; the English main title should be 11 points, bold, and in lowercase letters; the text used in the abstract and author information should be 8 points.
- All text in the body of the article should be written in 11 points.
- The titles, content, and sources given below tables, maps, photographs, and figures should be written in 10 points and justified.
- Footnotes given at the bottom of the page should also be written in 10 points.
- No indentation should be left at the beginning of paragraphs.
- A spacing of 6nk should be left before and after paragraphs.
- The Turkish Language Association's Spelling Guide should be followed in writings and abbreviations.
- You can access the Turkish and English "Sample Article Writing Template" of our journal from the Forms menu on our website.

GİZLİLİK BİLDİRİMİ

Editör, değerlendirme sürecinde gizliliği korumalıdır. Yazarların çalışmaları, hakemlere ve yayın ekibi dışında hiçbir kişiye açıklanmamalıdır. Hakem raporları da gizli tutulmalı ve yalnızca ilgili kişilerle paylaşılmalıdır.

CONFIDENTIALITY STATEMENT

The editor must maintain confidentiality during the evaluation process. Authors' work should not be disclosed to any individuals other than the reviewers and the publishing team. Reviewer reports must also be kept confidential and shared only with the relevant parties.

ÜCRET POLİTİKASI

İNTOBA, yazarlardan gönderim bedeli, makale işleme bedeli, yayım ve basım ücreti gibi isimler altında **hiçbir ücret almaz**. Makale yayınlamak için de yazarlara ödeme yapılmamaktadır.

FEE POLICY

INTOBA does not charge authors any fees under names such as submission fee, article processing fee, publication fee, or printing fee. Authors are also not paid for publishing articles.

LİSANS

İNTOBA - İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi'nin, açık erişimli makaleleri Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC 4.0) ile lisanslıdır.

LICENSE

The open-access articles of INTOBA - Journal of Humanities and Social Sciences Academy are licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ARAŞTIRMA MAKALELERİ | RESEARCH ARTICLES

Edebiyat - Dil - Kültür Çalışmaları | Literature - Language - Culture Studies

- Anar Farajov *Language death under globalization: Causes and level of danger* 77-87
Küreselleşme Altında Dil Ötümü: Nedenleri ve Tehlike Seviyesi

Sosyal Bilimler - Tarih | Social Sciences - History

- Edip Uzundal *19. Yüzyıl Osmanlı basınında medeniyet tasvirleri: Zerrât mecmuası örneği* 88-111
Asiye Ay *Depictions of Civilization in the Ottoman Press of the 19th Century: The Case of Zerrat Magazine*

Edebiyat - Dil - Kültür Çalışmaları | Literature - Language - Culture Studies

- Gunel Hümmetova *Bakhtiyar Vahabzade Lirîğinin Konu Çevresi ve Multikültürel Değerleri* 112-125
The Theme Scope and Multicultural Values of Bakhtiyar Vahabzade's Lyrics

Eğitim Bilimleri | Educational Sciences

- Dudu Pelin Koylu *Mevsimlik Tarım İşçisi Öğrencilerin Okula Karşı Tutumlarının İncelenmesi*
Vehbi Uzundağ *An examination of the attitudes of seasonal agricultural worker students* 126-146
Mahmut Kaya

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

İNTOBA

*

Dudu Pelin Koylu

ID

**

Vehbi Uzundağ

ID

***

Mahmut Kaya

ID

MEVSİMLİK TARIM İŞÇİSİ ÖĞRENCİLERİN OKULA KARŞI TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Özet: Bu araştırma, mevsimlik tarım işçisi (MTİ) öğrencilerin okula karşı tutumlarını incelemek ve bu tutumların çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel problemi, MTİ olmanın öğrencilerin eğitime bakış açılarını ve okul ortamındaki aidiyet düzeylerini nasıl etkilediğini ortaya koymaktır. Çalışma, özellikle Şanlıurfa'nın Eyyübiye ilçesinde yoğun olarak gözlemlenen MTİ öğrenci profiline odaklanarak, bu alandaki literatüre katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu yönüyle çalışma, hem özgünlük hem de literatüre katkı sunma açısından önem taşımaktadır. Araştırma, ilişkisel tarama modeline dayalı olarak yürütülmüş; veri toplama aracı olarak Adıgüzel (2012) tarafından geliştirilen "Okula Karşı Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa ili Eyyübiye ilçesindeki devlet ortaokullarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmakta olup; analiz sürecine 457'si MTİ ve 277'si MTİ olmayan olmak üzere toplam 734 öğrencinin verileri dâhil edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, MTİ öğrencilerin okula karşı toplam tutum puanlarının MTİ olmayan öğrencilere kıyasla anlamlı ölçüde düşük olduğu görülmüştür. Özellikle "güven" alt boyutunda anlamlı fark belirlenmiş, bu durum MTİ öğrencilerin okul ortamında daha az aidiyet ve sorumluluk hissettiklerini göstermiştir. Cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu tutumlara sahip oldukları, özellikle "Sevgi" ve "değer" boyutlarında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır. Yaş, kardeş sayısı ve ebeveyn eğitimi gibi değişkenlerde ise okula karşı tutum açısından anlamlı farklara rastlanmamıştır. Öğrencilerin göç ettikleri yerde okula devam edip etmeme durumlarının da okula karşı tutum üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür. Araştırma sonuçları, mevsimlik tarım işçiliğinin öğrencilerin eğitime karşı tutumlarını olumsuz etkilediğini ve bu durumun yalnızca akademik değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal gelişim üzerinde de yansımaları olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, MTİ öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunu destekleyecek politika ve uygulamalara olan ihtiyaç bir kez daha vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okula Karşı Tutum, Çocuk İşçiliği, Mevsimlik Tarım İşçiliği, Dezavantajlı Öğrenciler, Şanlıurfa .

An examination of the attitudes of seasonal agricultural worker students towards school

Abstract: This research was conducted to examine seasonal agricultural worker (SAW) students' attitudes towards school and to determine whether these attitudes differ in terms of various demographic variables. The main problem addressed by the research is to reveal how being an SAW affects students' perspectives on education and their sense of belonging in the school environment. The study aims to contribute to the literature in this field by focusing on the SAW student profile, which is particularly prevalent in the Eyyübiye district of Şanlıurfa. In this respect, the study is significant in terms of both its originality and its contribution to the literature. The research was conducted based on a correlational survey model; the data collection tool used was the 'Attitude Towards School Scale' developed by Adıgüzel (2012). The research population consisted of students attending state secondary schools in the Eyyübiye district of Şanlıurfa province during the 2024-2025 academic year. Data from a total of 734 students were included in the analysis: 457 of them were secondary school students (MTI) and 277 were non-secondary school students (non-MTI). According to the findings, SAW students' overall attitude scores towards school were found to be significantly lower than those of non-SAW students. A significant difference was particularly identified in the 'trust' sub-dimension, indicating that SAW students felt less belonging and responsibility in the school environment. In terms of the gender variable, it was found that female students had more positive attitudes than male students, with significant differences particularly in the 'love' and 'value' dimensions. No significant differences were found in terms of attitude towards school for variables such as age, number of siblings, and parental education. It was also understood that whether or not students continued their education in the place they migrated to had no statistically significant effect on their attitudes towards school. Research findings reveal that seasonal agricultural labor negatively impacts students' attitudes towards education, with repercussions extending beyond academic performance to encompass their social and emotional development. In this context, the need for policies and practices that support the integration of seasonal agricultural workers' children into the education system is emphasised once again.

Keywords: Attitude Towards School, Child Labour, Seasonal Agricultural Work, Disadvantaged Students, Şanlıurfa.

Bu makale, yazarlar tarafından Kütahya III. Ulusal Sosyoloji Sempozyumu'nda sunulmuş olup, Özetler Kitabı'nın 69. sayfasında yayımlanmıştır.

* Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Bilim Uzmanı, Milli Eğitim Bakanlığı, Şanlıurfa, Türkiye, dudupelinkoylu@gmail.com

** Yazar/Author: Bilim Uzmanı, Milli Eğitim Bakanlığı, Şanlıurfa, Türkiye, vehbiuzundag@mail.com

*** Yazar/Author: Prof. Dr. Sosyoloji Bölümü, Fen-Edebiyat Fak., Harran Üniv, Şanlıurfa, Türkiye. mahmutkaya@harran.edu.tr

Atf için / How to cite this article (APA 6): Koylu, D. P., Uzundağ, V. & Kaya, M. (2025). Mevsimlik tarım işçisi öğrencilerin okula karşı tutumlarının incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi*, 5(2), 126-142.

Lisans / Licence: Bu eser Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18071350>

INTOBA, Aralık/December 2025; 5(2), 126-142.

ISSN: 2791-6766 - www.intoba.org

MAKALE GEÇMİŞİ / ARTICLE HISTORY

Gönderim (Received): 02.10.2025

Revizyon (Revised): 21.12.2025

Kabul (Accepted): 28.12.2025

GİRİŞ

Eğitim, her insan için temel bir haktır. Ancak her çocuğun eğitim hizmetinden yararlanması eşit düzeyde mümkün olmamaktadır. Sosyal, ekonomik, politik ve kültürel faktörler eğitime erişimde çeşitli oranlarda etkili olan dinamiklerdir. Eğitime erişimin önündeki en temel bariyerlerden biri, ailelerin çocukları işgücü olarak gördüğü çocuk işçiliği alanında ortaya çıkmaktadır. Genel olarak tarım sektöründe çalışan çocuklar, eğitim hakkına erişimde en dezavantajlı gruplar arasında yer almakta olup çocuk işçiliği de en yaygın olarak bu sektörde görülmektedir. Türkiye’de de benzer şekilde, çocuk işçiliği en çok tarım alanında görülmekte ve bu durum göçle gelen çocuklar açısından daha da artmakta ve çok katmanlı problemlerin yaşanmasına yol açmaktadır. Söz konusu durum birçok çalışmada analiz edilmiştir. Avcı ve Ekici’nin (2023) yürüttüğü çalışmada, öğrencilerin devamsızlık nedenleri arasında tarım işçiliği, kardeş bakımı, ekonomik yetersizlik, eğitime ilgi eksikliği, göç kaynaklı uyum sorunları, dışlanma, başarısızlık korkusu ve çadır kentlerdeki olumsuz yaşam koşulları öne çıkmaktadır. Devamsızlıklar, öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra sosyal, duygusal ve öz bakım gelişimlerini de olumsuz etkilemektedir. Öğretmenler, devamsızlığı önlemek için cezai yaptırımlar, eğitim imkânlarının artırılması, ailelere yönelik destek ve bilinçlendirme çalışmaları önermekte; öğrenme kayıplarının telafisi için ise okul içi ek etkinlikler ve yaz kursları yürütülmesini savunmaktadırlar (Avcı & Ekici, 2023).

Uzundere’nin (2015) araştırmasında mevsimlik tarım işçisi (MTİ) ailelerin sosyoekonomik durumları ve çalışma koşulları ele alınmıştır. MTİ ailelerin karşılaştıkları sorunların büyük bir kısmı doğrudan yoksullukla ilişkilidir. Yoksulluk; barınma, ulaşım, sağlık ve eğitim gibi temel yaşam alanlarında bu aileleri olumsuz yönde etkilemektedir. Araştırma, MTİ çocuklarının tarım işçiliğinin zorlu ve düzensiz koşulları nedeniyle eğitim sürecinde ciddi zorluklar yaşadıklarını göstermiştir. Bu zorlukların başında, mevsimlik tarım faaliyetlerinin mart, nisan, mayıs, eylül ve ekim aylarında yoğunlaşması ve bu dönemin okulların açık olduğu günlere denk gelmesi bulunmaktadır. Bu nedenle MTİ çocukları, bir eğitim-öğretim yılının yarısından fazlasında derslere katılamamakta, bu durum devamsızlığa ve akademik başarısızlığa yol açmaktadır (Uzundere, 2015). Küçükkaraca (2001) çalışan çocuklar sorununu sadece ekonomik değil, psiko-sosyal bir mesele olarak değerlendirmiştir. Çocuk işçiliği; yoksulluk, işsizlik, sağlık sorunları ve eğitime erişememe gibi temel toplumsal problemlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Geçgin (2018), Polatlı örneğinde yaptığı çalışmada, mevsimlik tarımda çalışan çocukların sosyal dışlanma, ihmal ve gelişim eksikliği yaşadıklarını belirtmiştir. Gökçe ve Fırat’ın (2024) çalışması, mevsimlik tarım işçisi çocuklarının eğitim yaşamlarını etkileyen sosyoekonomik, lojistik ve sosyal etkenlerin iç içe geçtiğini göstermektedir. Ebeveynlerin düzensiz iş koşulları, çocukların okul devamlılığını olumsuz etkilemekte, ekonomik yetersizlikler eğitimle ilgili masrafların karşılanamamasına yol açmaktadır. Sosyal dışlanma, düşük özgüven ve yetersiz okul desteği, çocukların motivasyonunu zedelemektedir. Ulaşım güçlükleri, uzak okul mesafeleri ve yetersiz altyapı da eğitime erişimde ciddi engeller yaratmaktadır. Çalışma, ABD’deki Migrant Education Program (MEP) örneğine benzer şekilde, Türkiye’de de göçmen ve mevsimlik tarım işçisi çocukların eğitim süreçlerine katılmalarına ilişkin görüşlerin değerlendirilmesi Uzun ve Şahan’ın (2021) araştırması, öğretmenlerin rehberlik ve farkındalık çalışmalarına ağırlık verdiklerini, ancak ailelerin ilgisizliği nedeniyle kalıcı sonuçlar elde edilemediğini göstermektedir. Annelerin hem tarlada çalışmaları hem de ev içi yükümlülükleri, çocukların eğitimine katılım sağlamalarını sınırlandırmaktadır (Uzun & Şahan, 2021).

Benek ve Ökten (2011), Şanlıurfa Hilvan ilçesinde yaptıkları çalışmada, topraksız veya az topraklı mevsimlik tarım işçilerinin eğitim, sağlık, barınma ve çalışma koşullarında ciddi sorunlar

yaşadıklarını ortaya koymuştur. Kadınların eğitim seviyesinin erkeklere göre daha düşük olduğu, çocukların büyük bölümünün okula düzenli başlayamadığı belirtilmiştir (Benek & Ökten, 2011). Aynı şekilde, Benek ve Baydemir (2021) mevsimlik tarımda çocuk işçiliğini azaltmak amacıyla “Eğitime Erişim ve İletişim Birimi” adlı bir model önererek, çocukların okula kazandırılmasını hedeflemiştir (Benek & Baydemir, 2021). Sağır (2020), Güneydoğu illerinde yaptığı çalışmada, ebeveynlerin ekonomik ihtiyaçlar nedeniyle çocuklarını okula göndermekte isteksiz olduklarını, barınma koşullarının yetersizliği ve eğitim kurumlarının eksikliğinin süreci olumsuz etkilediğini vurgulamıştır (Sağır, 2020). Güven (2024) ise benzer biçimde, mevsimlik göç nedeniyle çocukların uzun süre okullardan uzak kaldığını, etnik ve dilsel ayrımcılığın eğitime erişimi zorlaştırdığını belirtmiştir (Güven, 2024).

Eğitim, çocukların en temel ve evrensel haklarından biridir ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 42. maddesi ile güvence altına alınmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi de eğitimi, çocuğun gelişimini destekleyen diğer tüm hakların temel unsuru olarak tanımlamaktadır (United Nations, 1989). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), çocuk işçiliğini çocukların çocukluklarını yaşamalarını engelleyen ve fiziksel ile zihinsel gelişimlerine zarar veren işlerde çalıştırılmaları olarak tanımlarken (International Labour Organization [ILO], 2017). UNICEF çocuk işçiliğini çocuğun yaşına ve işin niteliğine bağlı olarak belirlenen asgari çalışma süresini aşan ve çocuğa zarar veren işler şeklinde ifade etmektedir (United Nations Children’s Fund [UNICEF], 2019). Türkiye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ise, çocuk işçiliği ile mücadelede ILO’nun 138 ve 182 sayılı sözleşmelerini esas aldığı ve düzenlemelerini bu çerçevede yürüttüğünü vurgulamaktadır (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2024). Bu çerçevede, mevsimlik gezici tarım işçisi (MGTİ) çocuklarının eğitime erişimindeki engellerin yoksulluk döngüsünü derinleştirdiği, bu döngünün ancak devletin sosyal politikalarının güçlendirilmesi, ailelerin desteklenmesi ve kapsayıcı eğitim çözümleriyle kırılabilmesi belirtilmektedir (Kansu, 2025, s.101-119). Çocukların eğitim haklarının korunması, bireysel refahın ötesinde toplumsal kalkınmanın da ön koşuludur. Mevsimlik tarım işçilerinin çocukları, tarımsal arazide çalışmak yerine eğitime yönlendirildiğinde bu döngü kırılabilir. Bunun için çocukların eğitimlerinin sürdürülebilirliği sağlanmalı; gittikleri bölgelerde veya kalıcı ikamet yerlerinde yatılı okullarda eğitim almaları desteklenmelidir (Karaman & Taşçıoğlu, 2020). Gökmen ve Altunbay’ın (2025) araştırması, MTİ çocuklarının okuma ve yazma becerilerinin akranlarına göre düşük olduğunu; dakikada ortalama 33 kelime okuduklarını ve 39 kelime yazabildiklerini ortaya koymuştur. Bu durum düzensiz okul devami, yoksulluk ve yetersiz okuryazarlık ortamlarıyla ilişkilendirilmiştir. Diğer yandan çocuk işçiliğinin önlenmesi için Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) tavsiyelerine uygun düzenlemeler yapılması önem taşımaktadır. Tarım işçiliğinden dolayı eğitim alamayan çocuklara yatılı okul imkânı sağlanmalı, ulaşım ve beslenme gereksinimleri ücretsiz karşılanmalıdır. Bu sorun özellikle kadınlar için daha belirgindir; hem tarlada çalışmak hem de ev içi sorumluluklar çocukların eğitime katılımı kısıtlamaktadır (Havlıoğlu & Koruk, 2013, s.11-12).

Çocuk işçiliğini önlemede caydırıcı yasal yaptırımların ve çocukların güvenli alanlarda sosyal etkileşime katılabilecekleri ortamların önemine dikkat çekilmiştir (Er & Gürbüz, 2022, s. 8). Mevsimlik tarım işçisi öğrencilerde fırsat eşitliği bağlamında yaptıkları derleme çalışmasında, mevcut kurumsal çözümlerin yetersiz kaldığını ve sürdürülebilir politikalar geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Can, Ak, Gülak, Şengül ve Bayındır, 2024 s. 55-78). Yukarıda anılan literatür dikkate alındığında çocuk işçiliğinin en yaygın biçimde tarım sektöründe görüldüğü, bu durum çocukların eğitim hakkına erişimlerini ciddi şekilde engellediği, mevsimlik tarım işçiliği yapan ailelerin çocuklarının, eğitim hakkı açısından en dezavantajlı gruplar arasında yer aldığı,

bu çocukların eğitim yılının büyük bir bölümünü göç bölgelerinde geçirdikleri için okula devam konusunda sorun yaşadıkları, okul döneminin yaklaşık yarısını kaçırdıkları anlaşılmaktadır. Benzer şekilde ailelerin perspektifinde- ekonomik yetersizlikleri nedeniyle- eğitim, çoğu zaman öncelikli bir ihtiyaç olarak görülmemektedir. Nitekim, eğitimle ilgili harcamalar genellikle ailelerin karşılayamayacağı düzeydedir, bu da çocukların eğitime devamını zorlaştırmaktadır. Çocukların “kayıp kuşak” haline gelmemesi için ‘Mevsimlik Tarım İşçiliği’ olgusunun detaylı analizini yapan ve kapsamlı politika önerileri sunan akademik çalışmaların elzem olduğu açıktır. Bu çalışma Şanlıurfa’nın temel bir toplumsal sorunu olan ve en yoğun bir şekilde Eyyübiye ilçesinde tezahür eden mevsimlik tarım işçisi (MTİ) öğrencilerin okula karşı tutumlarını incelemek ve bu tutumların çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tasarlanmıştır. En temelde araştırma, mevsimlik tarım işçisi (MTİ) olmanın okula karşı tutumlarda nasıl bir etki oluşturduğunu sorunsallaştırmaktadır. Diğer bir anlatımla araştırma, Eyyübiye ilçesinde öğrenim gören mevsimlik tarım işçisi ortaokul öğrencilerinin okula karşı tutumlarının çeşitli değişkenler (cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim durumu, çalıştığı yerde işe gitme vd.) açısından ortaya konulmasını hedeflemektedir. Araştırma, ilgili literatüre söz konusu saha ve örneklem üzerinden katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Mevsimlik tarım işçisi çocukların eğitime erişiminde yaşanan kesintiler, yalnızca bireysel öğrenme kayıpları değil, kuşaklar arası yoksulluk döngüsünün yeniden üretimi anlamına da gelmektedir. Bu döngünün kırılması, eğitimde süreklilik ve sosyal adalet ilkeleri temelinde aile-okul-devlet iş birliğiyle mümkün olduğundan çalışma politika yapıcılara da çeşitli öneriler sunmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden tarama deseni benimsenmiştir. Bu desen, bir evrenin eğilimlerinin, tutumlarının ve düşüncelerinin nicel bir tanımını sağlar veya evrenin değişkenleri arasındaki ilişkileri bu evrenin bir örneğini inceleyerek test eder (Creswell & Creswell, 2021, s.147). Diğer bir ifade ile tarama araştırmalarında genellikle; hedef kitlenin cinsiyet, yaş ve sosyoekonomik durum gibi kişisel özellikleri ile bir olguya ilişkin var olan performans, görüş, düşünce ve tutumlar tekil ya da bazı faktörlerle ilişkileri betimlenir (Kaya ve Şahin, 2021). Çalışmada, mevsimlik tarım işçisi (MTİ) olma durumu ile öğrencilerin okula karşı tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımına karşılık gelmektedir. Bu tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl gerçekleştiği belirlenmeye çalışılır (Karasar, 2011).

Evren ve Örneklem

Bu araştırma, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa ili Eyyübiye ilçesinde yürütülmüştür. Araştırma evrenini, ilçe genelinde ortaokullarda öğrenim gören toplam 7.730 mevsimlik tarım işçisi (MTİ) öğrencisi oluşturmaktadır. %95 güven düzeyi ve %5 hata payı ile hesaplanan örneklem büyüklüğü 367 iken, uygulamada 457 MTİ öğrencisi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, ortaokullarda öğrenim gören hem MTİ hem de MTİ olmayan toplam 734 öğrenciye ulaşılmıştır. Özellikle MTİ öğrencilerde öğrenme kayıplarının yüksek olduğu ve buna bağlı olarak okuma-yazma güçlüğü yaşandığı göz önünde bulundurularak, çalışmada ağırlıklı olarak 7. ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde durulmuştur. Bu yaklaşım, öğrencilerin eğitimsel ihtiyaçlarını daha doğru ve ayrıntılı bir şekilde değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmada Adıgüzel (2012) tarafından geliştirilen “Okula Karşı Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Okula İlişkin Tutum Ölçeği’nin geçerlilik incelemelerinde KMO değerinin **.921** olduğu ve ölçeğin toplam varyansın **%53.73’ünü** açıkladığı belirlenmiştir. Yapı geçerliliğini test eden faktör analizinde özdeğeri 1’in üzerinde olan **dört faktör** (Sevgi, Değer, Uyum, Güven) elde edilmiş; 21 madde bu yapılarda toplanmış ve döndürülmüş faktör yükleri **.481–.776** arasında değişmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi (RMSEA=.060; CFI=.91) model uyumunun yeterli olduğunu göstermiştir. Güvenirlik analizinde ölçeğin genel Cronbach Alpha katsayısı **.860** olarak hesaplanmış olup alt boyutlar da kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılık sergilemiştir.

Veri toplama sürecinde toplam 983 ölçek formu dağıtılmış, tutarsız cevaplandığı tespit edilen 253 form analiz dışı bırakılmıştır. 457 MTİ, 277 MTİ olmayan öğrenciye ait form analiz sürecine dâhil edilmiştir. Bu örneklem, dezavantajlı sosyoekonomik özellikler taşıyan grupları da kapsamı nedeniyle eğitim hakkı, okula karşı tutum ve çeşitli demografik faktörler arasındaki ilişkileri incelemek adına güçlü bir zemin sağlamaktadır. Çalışma grubuna ait veriler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler
Çalışma Grubuna Ait Veriler (x̄)

	Cinsiyet		Yaş (x̄)	Sınıf Düzeyi (x̄)*	Kardeş Sayısı (x̄)	Anne Eğitimi (x̄)**	Baba Eğitimi (x̄)**
	K	E					
MTİ	236	221	12.94	7.21	6.60	1.59	2.64
Normal	138	139	12.75	7.17	5.28	1.95	2.86

*Sınıf Düzeyi:5,6,7,8;

**Anne-Baba Eğitimi: 1- Okur Yazar Değil, 2-İlkokul Mezunu, 3-Ortaokul Mezunu, 4-Lise Mezunu, 5-Üniversite Mezunu

Verilerin Toplanması

Adıgüzel’in (2012) Okula Karşı Tutum Ölçeği kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırma Şanlıurfa ili Eyyübiye ilçesindeki devlet ortaokullarında yürütülmüştür. Etik kurul onayı ve Milli Eğitim Bakanlığında uygulama izinleri alındıktan sonra gönüllü öğrencilerle çalışılmıştır. Ölçek 21 maddeden ve 4 (Güven, Sevgi, Değer, Uyum) farklı boyuttan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 2.0 ile analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için Shapiro-Wilk Testi yapılmış ve normal dağılım gözlenmediğinden nonparametrik testler kullanılmıştır. Ölçek maddelerine verilen cevaplar 1-5 arasında derecelendirilerek kodlanmıştır. Öğrencilerin okula karşı tutum puanları MTİ olma durumu, yaş, cinsiyet, sınıf, kardeş sayısı, anne baba eğitim durumu, çalıştığı yerde işe gitme gibi bağımsız değişkenler üzerinden analiz edilmiştir. Analiz süresinde aritmetik ortalama, standart sapma, Ki-Kare, Kruskal-Wallis, Mann-Whitney U teknikleri kullanılmıştır. Anlamlılık katsayısı .05 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

MTİ olan ve olmayan öğrencilerin okula karşı tutumları dört alt boyutta (Güven, Sevgi, Değer, Uyum) incelenmiştir.

Tablo 2’de MTİ olan ve olmayan grupların toplam tutum puanları ve alt boyutlara ilişkin puanlara yönelik standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri verilmiştir. Bu değerler incelendiğinde; MTİ olmayan öğrencilerin toplam tutum puanına ilişkin ortalamanın yaklaşık 4 puan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum MTİ olma durumunun öğrencilerinin okula karşı tutumları arasında olumsuz bir ilişki olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. Ss puanlarının genel olarak MTİ grubunda yüksek olması bu gruptaki cevapların daha değişken/heterojen olduğunu göstermektedir. Güven boyutunda fark dikkat çekici düzeydedir (2,31 puan). Bu, MTİ olmayan

öğrencilerin okula yönelik güven ve sorumluluk duygularının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: MTİ Olan ve Olmayan Öğrencilerin Okula Karşı Tutumları ve Alt Boyutlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Alt Boyut	MTİ Olmayanlar (N=277)	SS (MTİ Olmayan)	MTİ Olanlar (N=457)	SS (MTİ Olan)	Fark (Δ)	P değeri
Toplam Tutum	80,31	15,58	76,38	18,32	+3,93	0,010
Güven	23,50	5,35	21,19	7,16	+2,31	0,005
Sevgi	22,59	6,51	21,99	6,93	+0,60	0,352
Değer	18,72	4,76	17,84	5,41	+0,88	0,080
Uyum	15,50	4,66	15,35	4,67	+0,15	0,616

Sevgi ve Değer boyutlarında düşük de olsa MTİ olmayan öğrenciler lehine bir fark görülmektedir. Ancak Uyum boyutunda elde edilen değerler birbirine oldukça yakındır. Bu durum Uyum boyutunun MTİ olup olmama haricinde farklı değişkenler açısından da incelenmesini gerektirmektedir.

MTİ olan ve olmayan öğrencilerin okula karşı tutumlarına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir. Buna göre; mevsimlik tarım işçisi (MTİ) olmayan öğrencilerin okula karşı toplam tutum puanları (Ort. Sıra = 393,39), MTİ olan öğrencilere göre (Ort. Sıra = 351,81) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (U = 56123,00, Z = -2,576, p = .010). Benzer şekilde, "Güven" alt boyutunda da MTİ olmayan öğrencilerin sıralama ortalaması anlamlı düzeyde daha yüksektir (U = 55545,50, Z = -2,797, p = .005). Diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir fark bulunmamıştır: Sevgi (p = .352), Değer (p = .080), Uyum (p = .616).

Tablo 3: MTİ Olan ve Olmayan Öğrencilerin Okula Karşı Tutumlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Alt Boyut	MTİ Olmayan (N=277) Ort. Sıra	MTİ Olan (N=457) Ort. Sıra	U	Z	p
Toplam Tutum	393,39	351,81	56123,000	-2,576	.010
Güven	395,47	350,54	55545,500	-2,797	.005
Sevgi	376,82	361,85	60714,000	-0,930	.352
Değer	385,04	356,87	58436,000	-1,752	.080
Uyum	372,51	364,46	61907,500	-0,502	.616

Mevsimlik tarım işçisi olan öğrencilerin okula yönelik olumlu tutumları genel olarak daha düşük olsa da, gruplar arasındaki anlamlı farklılık "Güven" boyutunda gözlenmiştir. Bu bulgular, MTİ öğrencilerinin eğitime daha az aidiyet veya rahatlık hissiyle yaklaştığını gösterebilir.

MTİ olan öğrencilerin okula karşı tutumlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacı ile Mann-Whitney U testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları
Cinsiyet Değişkenine Göre

Alt Boyut	N	Mean	SS	Mean Rank (Kız)	Mean Rank (Erkek)	Mann-Whitney U	Z	p
Toplam Tutum	457	76.38	18.32	245,85	211,01	22101,50	-2,819	.005
Güven	457	21.19	7.16	236,29	221,21	24357,00	-1,226	.220
Sevgi	457	21.99	6.93	254,31	201,97	20104,50	-4,249	<.001
Değer	457	17.84	5.41	241,34	215,82	23165,50	-2,072	.038
Uyum	457	15.35	4.67	232,48	225,28	25256,50	-0,587	.557

Yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre bazı tutum boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Toplam Tutum puanı açısından kız öğrencilerin (Ort.=245,85) erkek öğrencilere (Ort.=211,01) göre anlamlı ölçüde daha yüksek puanlara sahip oldukları belirlenmiştir (U=22101,50, p=.005). Benzer şekilde, Sevgi boyutunda da kız öğrencilerin puan ortalamaları (Ort.=254,31) erkek öğrencilerden (Ort.=201,97) anlamlı düzeyde

yüksektir (U=20104,50, $p<.001$). Değer boyutunda da kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık gözlenmiştir (U=23165,50, $p=.038$). Ancak Güven ($p=.220$) ve Uyum ($p=.557$) boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

MTİ öğrencilerin okula karşı tutumlarının yaş değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile veriler Kruskal Wallis Testi ile analiz edilmiş ve Tablo 5'te test sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 5: Yaş Değişkenine Göre Tutum Puanları İçin Kruskal-Wallis Test Sonuçları

Yaş Değişkenine Göre						
Alt Boyut	N	Mean	SS	H (Kruskal-Wallis)	df	p
Toplam Tutum	457	76.38	18.32	4,838	7	,680
Güven	457	21.19	7.16	7,470	7	,382
Sevgi	457	21.99	6.93	5,548	7	,593
Değer	457	17.84	5.41	3,456	7	,840
Uyum	457	15.35	4.67	7,190	7	,409

Bu sonuçlara göre; Yukarıdaki Tablo 5'te verilmiş olan Kruskal-Wallis testi sonuçlarına göre, yaş değişkenine göre öğrencilerin okula karşı toplam tutum ve alt boyut (Güven, Sevgi, Değer, Uyum) puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Her bir boyut için Asymp. Sig. (2-tailed) değerleri sırasıyla Toplam Tutum için .680, Güven için .382, Sevgi için .593, Değer için .840 ve Uyum için .409 olarak bulunmuştur. Bu bulgu, öğrencilerin yaşlarına göre tutum puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

MTİ öğrencilerin okula karşı tutumlarının okudukları sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile veriler Kruskal Wallis Testi ile analiz edilmiş ve Tablo 6'da test sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 6: Sınıf Seviyesine Göre Öğrencilerin Tutum Puanları: Kruskal-Wallis Testi Sonuçları
Öğrenim Gördüğü Sınıfa Göre

Alt Boyut	N	Mean	SS	H (Kruskal-Wallis)	df	p
Toplam Tutum	457	76.38	18.32	6,019	3	,111
Güven	457	21.19	7.16	7,149	3	,067
Sevgi	457	21.99	6.93	1,986	3	,575
Değer	457	17.84	5.41	3,068	3	,381
Uyum	457	15.35	4.67	16,566	3	<,001

Uyum boyutunda, sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < .001$). Bu bulgu, öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça "Uyum" düzeylerinde anlamlı değişiklikler olduğunu göstermektedir. Diğer boyutlarda (Toplam Tutum, Güven, Sevgi, Değer) sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Özellikle Güven boyutu $p = .067$ ile anlamlılık sınırında yer almakta olup, daha büyük örneklerde veya post-hoc analizlerle detaylandırılması düşünülebilir.

MTİ öğrencilerin kardeş sayısının, öğrencilerin okula karşı toplam tutumları ve alt boyutları (Güven, Sevgi, Değer, Uyum) üzerindeki etkisinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için normal dağılmayan veriler Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Tablo 7'de test sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 7: Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Tutum Puanları: Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Kardeş Sayısına Göre						
Alt Boyut	N	Mean	SS	H (Kruskal-Wallis)	df	p
Toplam Tutum	457	76.38	18.32	7,235		,925
Güven	457	21.19	7.16	13,964		,452
Sevgi	457	21.99	6.93	9,968		,765
Değer	457	17.84	5.41	9,512		,797
Uyum	457	15.35	4.67	14,412		,419

Kruskal-Wallis H testi sonuçlarına göre, öğrencilerin kardeş sayısına göre okula karşı Toplam Tutumları [$\chi^2(14) = 7,24, p = .925$], Güven [$\chi^2(14) = 13,96, p = .452$], Sevgi [$\chi^2(14) = 9,97, p = .765$], Değer [$\chi^2(14) = 9,51, p = .797$] ve Uyum [$\chi^2(14) = 14,41, p = .419$] alt boyutları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

MTİ öğrencilerin çalıştıkları yerde okula gitme durumlarına göre okula karşı tutum puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacı ile Mann Whitney U testi uygulanmış ve Tablo 8’de test sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 8: Çalıştığı Yerde Okula Gitme Durumuna Göre Öğrencilerin Tutum Puanları: Mann Whitney U Testi Sonuçları

Çalıştığı Yerde Okula Gitme Durumuna Göre							
Alt Boyut	N	Mean	SS	Mann-Whitney U	Z Değeri	p (2-tailed)	Anlamlılık
Toplam Tutum	457	76.38	18.32	13762,000	-,246	,806	Yok
Güven	457	21.19	7.16	13141,000	-,850	,395	Yok
Sevgi	457	21.99	6.93	13836,500	-,174	,862	Yok
Değer	457	17.84	5.41	13576,500	-,426	,670	Yok
Uyum	457	15.35	4.67	13862,500	-,150	,881	Yok

Öğrencilerin çalıştıkları yerde okula gitme durumlarına göre toplam tutum puanları ve alt boyutlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, Toplam Tutum (U = 13762,00, p = .806), Güven (U = 13141,00, p = .395), Sevgi (U = 13836,50, p = .862), Değer (U = 13576,50, p = .670) ve Uyum (U = 13862,50, p = .881) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgular, öğrencilerin çalıştıkları yerde okula gitme durumları ile okula yönelik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Annenin eğitim durumunun MTİ öğrencilerin okula karşı tutum puanlarında anlamlı bir farklılığa sebep olup olmadığını belirlemek amacı ile Kruskal Wallis testi kullanılarak veriler analiz edilmiş ve sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Annenin Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Tutum Puanları: Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Annenin Eğitim Durumuna Göre							
Alt Boyut	N	Mean	SS	H (Kruskal-Wallis)	df	p	Anlamlılık
Toplam Tutum	457	76.38	18.32	2,840	4	,585	Yok
Güven	457	21.19	7.16	2,717	4	,606	Yok
Sevgi	457	21.99	6.93	4,764	4	,312	Yok
Değer	457	17.84	5.41	3,559	4	,469	Yok
Uyum	457	15.35	4.67	3,167	4	,530	Yok

Kruskal-Wallis H testi, annelerin eğitim durumuna göre öğrencilerin okula karşı genel tutum puanları ve alt boyutları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Toplam Tutum (H = 2,840, p = .585), Güven (H = 2,717, p = .606), Sevgi (H = 4,764, p = .312), Değer (H = 3,559, p = .469) ve Uyum (H = 3,167, p = .530) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin okula karşı tutumlarının annelerin eğitim düzeyinden bağımsız olduğunu göstermektedir.

MTİ öğrencilerin okula karşı tutum puanları üzerinde babanın eğitim düzeyinin anlamlı bir farklılığa sebep olup olmadığını belirlemek amacı ile Kruskal Wallis testi kullanılarak veriler analiz edilmiş ve Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10: Babanın Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Tutum Puanları: Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Babanın Eğitim Durumuna Göre							
Alt Boyut	N	Mean	SS	H (Kruskal-Wallis)	df	p	Anlamlılık
Toplam Tutum	457	76.38	18.32	2,729	4	,604	Yok
Güven	457	21.19	7.16	3,443	4	,487	Yok
Sevgi	457	21.99	6.93	1,289	4	,863	Yok
Değer	457	17.84	5.41	1,813	4	,770	Yok
Uyum	457	15.35	4.67	2,438	4	,656	Yok

Babanın eğitim durumu ile öğrencilerin toplam tutum puanları ve alt boyutlar (Güven, Sevgi, Değer, Uyum) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$). Tüm alt boyutlar için p-değerleri .05 anlamlılık düzeyinin üzerindedir. Bu sonuç, öğrencilerin okula yönelik tutumlarının babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını göstermektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, mevsimlik tarım işçisi (MTİ) olan ve olmayan öğrencilerin okula karşı tutumları karşılaştırılmış; Cinsiyet, Yaş, Sınıf Seviyesi, Kardeş Sayısı, Ebeveyn Eğitimi ve göç edilen yerde okula devam durumu gibi değişkenler üzerinden anlamlı farklar incelenmiştir. Elde edilen bulgular, MTİ öğrencilerin okula karşı genel tutumlarının, özellikle “Güven” boyutunda, anlamlı şekilde daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, literatürde mevsimlik göçün beraberinde getirdiği devamsızlık, dışlanma, düzensiz yaşam koşulları ve eğitimin arka planda kalması gibi etmenlerin öğrencilerin okul bağlılığını zayıflattığına ilişkin bulgularla örtüşmektedir (Avcı & Ekici, 2023; Uzundere, 2015; Gökçe & Fırat, 2024). Güven boyutunda gözlenen kırılma, MTİ öğrencilerin okul ortamıyla kurdukları ilişkinin süresiz olmasından ve eğitim süreçlerine istikrarlı biçimde katılamamalarından kaynaklanan doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Cinsiyete göre yapılan analizlerde, kız öğrencilerin özellikle “Sevgi” ve “Değer” boyutlarında erkek öğrencilere kıyasla daha olumlu tutum geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu bulgu, kız çocuklarının eğitime yönelik daha duygusal ve bağlılık temelli bir yaklaşım sergilediğini belirten çalışmalarla uyumludur (Uzun & Şahan, 2021). Bu durum, özellikle MTİ kız öğrencilerin eğitime kurduğu duygusal bağın güçlendirilmesi için psikososyal desteklerin önemini ortaya koymaktadır.

Yaş, kardeş sayısı ve ebeveyn eğitim düzeyi gibi bireysel değişkenlerin tutum üzerinde anlamlı etki göstermemesi ise, MTİ öğrencilerin yaşadığı güçlüklerin bireysel özelliklerden ziyade yapısal ve sosyoekonomik koşullardan kaynaklandığını desteklemektedir (Küçükkaraca, 2001; Geçgin, 2018). Bununla birlikte, sınıf düzeyine göre yalnızca “Uyum” boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Bu bulgu, sınıf seviyesi yükseldikçe okul beklentilerinin ve akademik sorumlulukların arttığını, buna bağlı olarak özellikle MTİ öğrencilerin okula uyum sürecinde daha fazla zorlanabildiğini göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu, öğrencilerin mevsimlik göç ettikleri yerde okula devam edip etmemelerinin, okula yönelik tutumları üzerinde anlamlı fark oluşturmadığıdır. Bu durum, eğitimde yaşanan kırılmanın yalnızca fiziksel devamsızlıkla açıklanamayacağını; yaşam koşulları, sosyal dışlanma, barınma sorunları ve eğitimin sürekliliğini engelleyen diğer yapısal faktörlerin de belirleyici olduğunu göstermektedir (Havlioğlu & Koruk, 2013). Dolayısıyla, yalnızca okul bulunmasının ya da kısa süreli devamın, öğrencilerin okula ilişkin algısını güçlendirmeye yetmediği anlaşılmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma bulguları literatürde vurgulanan şu önemli noktayı bir kez daha doğrulamaktadır: Mevsimlik tarım işçiliği, çocukların eğitim hakkını yapısal düzeyde zayıflatan, okulla kurulan güven, bağlılık ve uyum ilişkisinde derin kırılmalara yol açan çok boyutlu bir sosyal problemdir. Bu durum, sosyoekonomik düzey farklılıklarından bağımsız biçimde devam etmekte ve özellikle güven boyutunda belirginleşen kırılma, MTİ öğrencilerin eğitim süreçlerinde daha kapsamlı desteklere ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

SONUÇLAR

1. Mevsimlik tarım işçisi öğrenciler, MTİ olmayan öğrencilere kıyasla okula karşı daha düşük düzeyde olumlu tutuma sahiptir. Bu fark en belirgin şekilde “Güven” boyutunda ortaya çıkmaktadır.
2. Cinsiyet açısından kız öğrenciler, özellikle “Sevgi” ve “Değer” boyutlarında erkek öğrencilere göre daha yüksek tutum sergilemektedir.
3. Yaş, kardeş sayısı ve ebeveyn eğitimi gibi demografik değişkenler okula karşı tutumda anlamlı bir fark yaratmamıştır.
4. Sınıf seviyesine göre yalnızca “Uyum” boyutunda anlamlı farklılık gözlemlenmiştir.
5. Öğrencilerin çalıştıkları yerde okula devam edip etmemeleri, okula karşı tutumlarını anlamlı ölçüde etkilememektedir.

SINIRLILIKLAR

Bu çalışmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır:

- Araştırma sadece Şanlıurfa Eyyübiye ilçesinde yürütülmüş olup, elde edilen bulguların genellenebilirliği sınırlıdır.
- Veriler yalnızca öğrencilerin beyanlarına dayalı ölçekle toplanmıştır. Nitel veri toplama teknikleri (bireysel görüşme, Odak grup gibi) ile desteklenmemiştir.
- MTİ öğrencilerin tutumlarını etkileyebilecek okul ortamı, öğretmen yeterliliği, akran ilişkileri gibi çevresel faktörler analiz dışı bırakılmıştır.
- Mevsimlik göçün süresi, sıklığı veya ailelerin ekonomik durumuna ilişkin ayrıntılı alt veriler analizde yer almamıştır.

ÖNERİLER

1. **Politika Geliştirme:** Mevsimlik tarım işçisi çocuklar için sürdürülebilir eğitim politikaları geliştirilmelidir. Mobil okullar, gece eğitimi ve yaz kursları yaygınlaştırılmalıdır.
2. **Psikososyal Destek:** Özellikle “Güven” boyutunda düşük tutum sergileyen MTİ öğrenciler için rehberlik hizmetleri ve okul psikolojik danışmanlık desteği artırılmalıdır.
3. **Aileye Yönelik Bilinçlendirme:** Ailelerin eğitimin önemi konusunda bilinçlendirilmesi için yerel yönetimlerle iş birliği içinde sosyal sorumluluk projeleri geliştirilmeli, eğitim seminerleri düzenlenmelidir.
4. **Okul Ortamının Güçlendirilmesi:** MTİ öğrencilerin daha nitelikli bir okul ortamında eğitim alabilmeleri için fiziki koşullar iyileştirilmeli; ulaşım, beslenme ve hijyen destekleri sağlanmalıdır.
5. **Telafi Eğitimleri:** Özellikle göç dönemlerinden sonra öğrenciler için telafi programları uygulanmalı; bireysel öğrenme kayıplarına göre farklılaştırılmış öğretim stratejileri kullanılmalıdır.
6. **Çapraz Alan Araştırmaları:** Bu tür araştırmalar, öğretmen görüşleri, veli algıları ve okul idarelerinin tutumlarını da içerecek biçimde genişletilmelidir.

Sonuç olarak, mevsimlik tarım işçiliği yalnızca bir ekonomik gerçeklik değil, aynı zamanda eğitim hakkı bağlamında çok boyutlu bir sosyal sorundur. Bu sorunun çözümü ise ancak eğitim, sosyal hizmet ve yerel yönetim politikalarının eşgüdüm içinde çalışmasıyla mümkün olacaktır. Araştırma, bu noktada somut verilerle politika üreticilerine yol gösterici bir zemin sağlamaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

This research was conducted to comparatively examine the attitudes toward school among students who are seasonal agricultural workers and those who are not, and to reveal whether these attitudes differ in terms of various demographic variables. The primary problem of the study is to determine how seasonal agricultural labor affects students' perspectives on education, their relationship with the school environment, and their sense of belonging. The study provides an original and locally contextualized contribution to the literature by focusing on the profile of seasonal agricultural worker students, which is intensely observed in the Eyyübiye district of Şanlıurfa province.

The research was carried out using the relational survey model; the "Attitude Toward School Scale," developed by Adıgüzel (2012), was utilized as the data collection tool. The population of the study consists of students studying in public schools in the Eyyübiye district of Şanlıurfa during the 2024-2025 academic year. Data from a total of 734 students—457 of whom are seasonal agricultural workers and 277 of whom are not—were included in the analysis. Students' attitudes toward school were examined in relation to variables such as gender, age, grade level, number of siblings, parental education, and school attendance status at the location of seasonal migration.

The findings indicate that the general school attitude scores of students who are seasonal agricultural workers are significantly lower than those of students who are not. It was determined that this difference is particularly concentrated in the "Trust" sub-dimension. This finding is consistent with studies suggesting that factors such as absenteeism brought about by seasonal migration, irregular living conditions, social exclusion, and the marginalization of education weaken students' school engagement. This vulnerability emerging in the trust dimension can be considered a natural consequence of the discontinuous relationship these students establish with the school environment and their inability to participate consistently in educational processes.

Analyses based on the gender variable revealed that female students exhibit more positive attitudes toward school compared to male students; this difference was found to be significant, especially in the "affection" and "value" dimensions. This result is in line with previous research stating that female students exhibit a more emotional and commitment-based approach to education. This situation suggests that school engagement could be strengthened if the emotional bond that female seasonal agricultural worker students establish with education is supported.

The absence of a significant effect of individual demographic variables—such as age, number of siblings, and parental education level—on attitudes toward school indicates that the problems experienced by seasonal agricultural worker students stem from structural and socio-economic conditions rather than individual characteristics. Conversely, a significant difference was detected only in the "Adaptation" dimension according to grade level. This finding suggests that increasing academic expectations and responsibilities at higher grade levels complicate the school adaptation process, particularly for seasonal agricultural worker students.

Another noteworthy finding of the research is that whether students attend school at the location of seasonal migration does not create a significant difference in their attitudes toward school. This demonstrates that the detachment from education cannot be explained solely by physical absenteeism; structural factors such as housing problems, living conditions, social exclusion, and barriers to the continuity of education are also decisive. Therefore, the mere availability of schooling or short-term attendance is insufficient to strengthen students' perceptions of school.

Overall, the research findings reveal that seasonal agricultural labor is a multidimensional social problem that structurally weakens children's right to education and leads to deep fractures in the relationships of trust, commitment, and adaptation established with the school. This vulnerability, particularly evident in the "Trust" dimension, indicates that seasonal agricultural worker students require more comprehensive support—not only academically but also socially and emotionally—within their educational processes.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. (2012). Okula ilişkin tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(40), 30–45.
- Avcı, F., & Ekici, T. (2023). Mevsimlik tarım işçisi çocuklar: Okul devamsızlıkları ve öğrenme kayıpları üzerine bir durum çalışması. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(5), 757–773.
- Benek, S., & Baydemir, R. (2021). Mevsimlik tarımda çocuk işçiliğini azaltmak için bir model önermesi: “Eğitime Erişim ve İletişim Birimi”nin kurulması. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 45–57.
- Benek, S., & Ökten, Ş. (2011). A study on living conditions of the seasonal agricultural workers: Hilvan County (Şanlıurfa) sample. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(2), 653–676.
- Birleşmiş Milletler. (1989). Birleşmiş Milletler çocuk hakları sözleşmesi. http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf adresinden 24.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Can, A., Ak, M., Gülak, B., Şengül, M., & Bayındır, G. (2024). Fırsat eşitliği bağlamında mevsimlik tarım işçisi öğrenciler üzerine bir derleme. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 55–78.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2021). *Araştırma tasarımı: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (E. Karadağ, Ed.; 5. bs.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Er, S., & Gürbüz, İ. B. (2022). Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma hayatında karşılaştığı sorunlar: Bursa/Mudanya örneği. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences*, 8, 1–10.
- Geçgin, E. (2018). Ankara-Polatlı örneğinde sosyal dışlanma açısından mevsimlik tarım işçiliği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 3–35.
- Gökçe, İ., & Fırat, N. Ş. (2024). Mevsimlik tarım işçilerinin çocuklarının karşılaştığı eğitim zorlukları ve çözüm önerileri: Ebeveyn görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62), 3072–3086.
- Gökmen, A. D. Y., & Altunbay, M. (2025). Mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocuklarının okuma ve yazma becerilerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(3), 672–689.
- Güven, A. (2024). Göç, yoksulluk ve eğitimde eşitsizlik: Mevsimlik tarım işçisi çocukların deneyimleri. *Sosyoloji Dergisi*, 45(2), 211–230.
- Havlıoğlu, S., & Koruk, İ. (2013). Göçebe mevsimlik tarım işçisi ergenlerde yaşam kalitesi düzeyi ve sorun davranışları. *Turkish Journal of Public Health*, 11(1), 11–22.
- International Labour Organization. (2017). *Global estimates of child labour: Results and trends, 2012–2016*. Cenevre: ILO.
- Kansu, A. Ö. (2025). Mevsimlik göç sarmalında çocuk işçiliği ve eğitim: Şanlıurfa örneği. *Göç Dergisi*, 12(1), 101–119. <https://doi.org/10.33182/gd.v12i1.917>
- Karaman, S., & Taşçıoğlu, Y. (2020). Mevsimlik tarım işçiliğinde Türkiye İş Kurumu odaklı yönetim modeli. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 34(1), 225–236.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Kaya, M., & Şahin, H. (2021). Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrencilerin akademik entegrasyon süreçlerinin analizi. *İnsan ve Toplum*, 11(3), 39-84.
- Küçükkaraca, N. (2001). Modern toplumlarda çocuk işçiliği sorunu. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 459-475.
- Sağır, A. (2020). Mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerine katılımı. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 112-130.
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2024, 8 Temmuz). Çocuk işçiliği ile mücadele ulusal programı (2017-2023) kapanış etkinliği gerçekleştirildi. <https://www.csgb.gov.tr/cgm/haberler/08-07-2024/> adresinden edinilmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Resmi Gazete (Sayı: 17863).
- United Nations. (1989). Convention on the rights of the child. New York, NY: United Nations.
- United Nations Children's Fund. (2019). Child labour: What you need to know. New York, NY: UNICEF.
- Uzun, A., & Şahan, G. (2021). Mevsimlik tarım işçisi annelerin ve çocuklarının eğitimlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Journal of Academic Social Science Studies*, (14)84, 233-251.
- Uzundere, A. (2015). Mevsimlik tarım işçilerinin sosyoekonomik durumu ve çocukların eğitime erişimi üzerine bir inceleme (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

ETİK KURUL KARARI - ETHICS COMMITTEE DECISION

(Harran Üniversitesi Onaylı - Approved by Harran University)

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.02.2025-421375

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-76244175-050.04-421375
Konu : Karar Evrakı Dudu Pelin KÖYLÜ

24.02.2025

Sayın Prof. Dr. Mahmut KAYA
Öğretim Üyesi

Kurulumuzun 17.02.2025 tarihli 2 no'lu oturumunda "**Mevsimlik Tarım İşçisi Ortaokul Öğrencilerinin Okula Karşı Tutumları (Eyyübiye Örneği)**" konulu çalışmanız ile ilgili alınan 2025/35 numaralı kurul kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize ve gereğine rica ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Emine YÖNEY
Kurul Başkanı

Ek:1 Sayfa

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BS4N361SAV* Pin Kodu :39072

Belge Takip Adresi :
https://ebys.harran.edu.tr/envision/Validate_Doc.aspx?eD=BS4N361SAV&eS=421375

Adres:Harran Üniversitesi Osmanbey Kampüsü İlahiyat C Blok 2. Kat No:6 Haliliye/Şanlıurfa
Telefon:0414 318 1734 Faks:0414 318 3190
e-Posta:etikkurul@harran.edu.tr Web:https://web.harran.edu.tr/etikkurul/tr
Kep Adresi:harranuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Zeliha SUVEREN
Unvan: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 1734

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.02.2025-421375

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

Tarih: 17.02.2025
Saat : 13:00
Sayı : 2025/35
Konu: Dudu Pelin KÖYLÜ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun yaptığı toplantı sonucunda, Osmanlı Ortaokulu Öğretmeni Dudu Pelin KÖYLÜ'nün yürütücüsü, Öğretmen Vehbi UZUNDAĞ'ın yardımcı araştırmacısı ve Prof. Dr. Mahmut KAYA'nın danışmanı olduğu "**Mevsimlik Tarım İşçisi Ortaokul Öğrencilerinin Okula Karşı Tutumları (Eyyübiye Örneği)**" başlıklı çalışma oy birliğiyle uygun bulunmuş ve **17.02.2025** tarihinden geçerli olmak üzere onaylanmıştır.

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Emine YÖNEY
Başkan

e-imzalıdır
Doç. Dr. Hatice ŞAHİN
Başkan Yardımcısı

e-imzalıdır
Doç. Dr. Abdulkadir GÜMÜŞÇÜ

(Katılmadı)
Doç. Dr. Dursun BARUT

e-imzalıdır
Doç. Dr. Ömer SABUNCU

e-imzalıdır
Doç. Dr. Derya EVRAN

e-imzalıdır
Doç. Dr. Yasin TAŞ

e-imzalıdır
Raportör
Doç. Dr. Hatice ŞAHİN

MAKALE BİLGİLERİ

Etik Kurul Kararı:	Araştırma Etik Kurul Kararı 24.02.2025 / 421375 numaralı evrak tarihi ve sayısı ile HARRAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU tarafından verilmiştir. İlgili “ETİK KURUL KARARI” araştırmanın sonunda verilmiştir.
Katılımcı Rızası:	Araştırma etik kurul kararı doğrultusunda katılımcıların rızası alınarak gerçekleştirilmiştir.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Telif Hakları:	Makalede kullanılan telif hakkı içeren herhangi bir görsel yer verilmemiştir.

ARTICLE INFORMATION

Ethics Committee Decision:	The Research Ethics Committee Decision was issued by the HARRAN UNIVERSITY SOCIAL AND HUMANITIES ETHICS COMMITTEE with document date and number 24.02.2025 / 421375. The relevant “ETHICS COMMITTEE DECISION” is provided at the end of the research.
Participant Consent:	The research was conducted with the consent of the participants in accordance with the research ethics committee decision.
Financial Support:	No financial support was received from any institution or project for the study.
Conflict of Interest:	There is no conflict of interest between individuals and institutions in the study.
Copyrights:	No images claiming copyright are included in the article.